

पालकांच्या मनात गुणवत्तेबाबत विश्वास निर्माण करा संस्थेच्या दृष्टीने शेवटच्या माणसाचा एक रुपयाही महत्त्वाचा : शरद पवार

आजचा दिवस आपल्या सगळ्यांच्या जीवनातला व्यक्तिगत असा आस्थेचा दिवस आहे. ज्या कर्मवीर अण्णांनी हे रोपटे लावले त्याची छाया राज्यातल्या व राज्याबाहेरील काही जिल्ह्यांत पसरवली त्याच्या योगे ज्ञानदानाचे कार्य अखंडपणे सुरू आहे

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या ५४ व्या पुण्यतिथीनिमित्त ९ मे रोजी सातारा येथे रयत शिक्षण संस्थेत आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात केंद्रीय कृषी मंत्री शरद पवार यांनी केलेले मार्गदर्शन...

आणि त्यामधून नव्या पिढीतील लक्षावधी घटक तयार होत आहेत म्हणून सार्थ अभिमान आपल्या सर्वांना आहे. दुसऱ्या बाजूने संस्थापकांविषयीची कृतज्ञतेची, आस्थेची भावना आपल्या मनात आहे. ही सुरुवात केली खरी शून्यातून, पण त्याचा विस्तार खूप झाला. पहिला जो कालखंड होता, तो अतिशय कष्टाने, प्रतिकूल परिस्थितीला तोंड देत, गोरगरीब माणसाच्या दारात जाऊन त्याचे सहाय्य घेत, हे काम चालू राहील याची खबरदारी घेण्याचा तो कालखंड होता. ते काम अण्णांच्यासारखे एक प्रचंड व्यक्तिमत्व होते आणि त्या व्यक्तिमत्वाने त्या विचाराशी सहमत झालेल्या कार्यकर्त्यांचे मोहोळ उभे करण्यात ते यशस्वी झाले. आणि त्या वेळच्या पिढीने ते काम केले. शाखा उभ्या केल्या. गुणवंत विद्यार्थी तयार होतील, याची खबरदारी घेतली. राज्यातल्या शैक्षणिक अभ्यासक्रमात संस्थेच्या सहकार्यांचे योगदान होते, हे त्या

कर्मवीर अण्णांच्या समाधीवर शरद पवार पुष्पचक्र अर्पण करताना शेजारी पतंगराव कदम, रामराजे नाईक निंबाळकर, बबनराव पाचपुते, दिलीप वळसेपाटील, अनिल पाटील, डॉ. अरविंद बुरुंगुले व इतर.

पुस्तकातील नावाची यादी पाहिल्यावर लक्षात येते. त्याच्यात सुंठणकरांचे लिखाण बघायला मिळायचे. मगदूमांचे लिखाण आपल्याला बघायला मिळाले. तो एक वेगळा कालखंड होता.

आजची परिस्थिती बदलली आहे. आज स्पर्धेचे युग सुरू झाले आहे. केंद्र सरकारची व राज्य सरकारची नवनवीन धोरणे स्पष्ट झाली. त्या माध्यमातून एक आर्थिक शक्ती अशा संस्थांच्या पाठिशी उभी राहते, शिक्षकांच्या जीवनात एक प्रकारची स्थिरता येते. पण, त्याच बरोबर जबाबदारीही प्रचंड वाढलेली आहे आणि आव्हानेही फार मोठी झालेली आहेत. सुरुवातीच्या काळात कष्ट करण्याचा मोठा अभिमान वाटायचा. आज ती कष्ट करणारी पिढी आपल्याला दिसत नाहीत. उत्तम प्रकारची इमारत पाहिजे. उत्तम प्रकारची साधने पाहिजेत. आधुनिक उपकरणे पाहिजेत, उत्तम प्रकारचे शिक्षण देण्याच्या संबंधी खबरदारी घेतली पाहिजे. आणि ही जर घेतली तरच इथून पुढच्या काळात आपल्या शाखा चालणार आहेत. अलिकडे केंद्र सरकारने शिक्षणाच्या संबंधी जे धोरण केले व त्याच्यात १, २, ३, ४ असे जे टप्पे केले, पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, पूर्वमाध्यमिक, माध्यमिक. याच्यातून नवीन आव्हाने आपल्यापुढे येणार आहेत. पाचवीचा स्वतंत्र वर्ग. याचा परिणाम होणार आहे. जोपर्यंत गुणवत्तेबद्दल आपण पालकांच्या मनात

विश्वास निर्माण करीत नाही, तोपर्यंत एक प्रकारचा पालकांचा व विद्यार्थ्यांचा प्रतिसाद त्या कालखंडात मिळेल, या विषयी माझ्या सारख्यांच्या मनात शंका उत्पन्न होते. आणि म्हणून, सुविधा आहेत, अर्थसहाय्यही आहेत. पण, आव्हानेसुद्धा आहेत. त्या आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी खबरदारी घेतली पाहिजे.

रावसाहेब व त्यांच्या सहकाऱ्यांचे गुणवत्ता वाढीसाठी प्रामाणिक प्रयत्न आहेत. पण, मी अनेकदा बघतो. आपण विभागवार शाखांची गुणवत्तेवर निवड करतो. ही विभागवार शाखांची निवड करण्याची पद्धत आपण जर स्वीकारली नसती तर, मला खात्री आहे, या गुणवत्तेच्या संबंधी पुरस्कार मिळालेल्या शाखा या बहुतेक साताऱ्याच्या भोवतीच आपल्याला बघायला मिळाल्या असल्या. आज सुद्धा महत्वाची पारितोषिके दिली जातात, दर वर्षी दिली जातात, त्याच्यामध्ये शिवाजी कॉलेजचे नाव हमखास ऐकायला मिळते. अन्य कॉलेजचीही नावे कशी ऐकायला मिळतील, याची खबरदारी आपण कशी घ्यायची याचा विचार केला पाहिजे. काही ठिकाणची महाविद्यालये, विद्यालये उत्तम चालली, जिथे आपल्या सहकाऱ्यांचे लक्ष उत्तम आहे. अर्थात, आपण श्रीरामपूरच्या बोरावके कॉलेजला विशेष पुरस्कार दिला. मला माहिती आहे की, चेअरमन साहेबांचे तिथे

रावसाहेब शिंदे हे पुष्पगुच्छ देऊन शरद पवार यांचे स्वागत करताना. शेजारी दिलीप वळसे पाटील व डॉ. अनिल पाटील.

ज्येष्ठ नागरिक विशेषांक

किती लक्ष आहे. त्यावर मी नेहमीच असा विचार करतो की, चेअरमन साहेब असे आणखी किती संस्थाकडे लक्ष देतील की, जेणे करून बोरावके कॉलेजचा दर्जा व तिथे जे उपक्रम चालू आहेत, ते अन्य ठिकाणीही सुरू येतील.

शेवटी, आपण जो प्रॉडक्ट बाहेर काढतो, जो विद्यार्थी पदवीधर होऊन आपण बाहेर काढतो, त्याचे भवितव्य काय? तो कोणत्या क्षेत्रात जातो? पुढे तो कोणत्या प्रकारचे उच्च शिक्षण घेण्याचा प्रयत्न करतो. आणि नंतर व्यक्तिगत जीवनात कोठे स्थिरावतो, याचा गांभीर्याने विचार करण्याची वेळ आली आहे. काल मी एके ठिकाणी बोलत असताना सांगितले, भारत हा शेती प्रधान देश आहे. पण, शेतीवर अवलंबून असणारे लोक कसे कमी होतील, याची चिंता माझ्यासारख्याला जो देशाचे शेती धोरण ठरवितो त्याला भेडसावत आहे. त्याचे मुख्य कारण हे आहे की, मर्यादित क्षेत्र, कुटुंबातील वाढती लोकसंख्या, कुटुंबातले वाटप आणि या सगळ्या गोष्टीमुळे या देशातील ८२ टक्के शेतकरी दोन हेक्टर शेतीच्या आतले आहेत व ६० टक्के शेतकरी हे दोन एकराच्या आतले आहेत. आणि त्यातील ६० टक्के शेतीला पाण्याची खात्री नाही. त्यामुळे दोन एकराच्या आत क्षेत्र असलेला जिरायत शेतकरी पाच जणांचे कुटुंब त्या शेतीवर चालवू शकेल, या बाबत कोणी काहीही सांगितले तरी त्या कुटुंबाला मानवणारे नाही. आणि त्यामुळे त्या कुटुंबातील दुसरा घटक, दोन मुले असतील तर त्यातला एक मुलगा घराबाहेर पडलाच पाहिजे. तो व्यवसायात उभा राहिला पाहिजे व आपल्या कुटुंबाला उत्पन्नाचा जादा स्रोत निर्माण करून दिला पाहिजे. आणि ही दृष्टी त्याला देणे, प्रेरणा त्याला देणे, हे काम तुम्हाला-आम्हाला करावे लागणार आहे.

आपल्या माध्यमातून त्याला प्रोत्साहित करायचे आहे.

एक काळ कोल्हापूरचा असा होता, तेव्हा आपण बेळगावला जायचो. कोणी इंजिनियर नव्हते, कोणी तंत्रज्ञ नव्हते, कोणाला व्यवहार समजायचा नाही. कोणालाही टाटा किंवा बिल्डाची पार्श्वभूमी नव्हती. पण, एक महात्मा दृष्टी जन्माला आली. आणि महात्मा दृष्टीने या उद्यमनगरीत आपला उद्योग सुरू केला. आणि नंतरच्या काळामध्ये उद्योगाचे साम्राज्य निर्माण करण्यात ते कुटुंब यशस्वी झाले. ज्यांना शैक्षणिक पार्श्वभूमी नाही, पण शाहू महाराजांची प्रेरणा घेऊन दोन पावले टाकणारे अनेक घटक या करवीरनगरीत आले, वाढले व धनवान झाले. अनेकांना काम देण्यात ते यशस्वी झाले. इथून पुढच्या काळात आपणाला हाच विचार करावा लागेल. की, आमच्या महाविद्यालयातून बाहेर पडणारा विद्यार्थी, आमच्या माध्यमिक शाळेत एके काळी शिकणारा विद्यार्थी आज स्वकष्टाने, स्वकर्तृत्वाने काही तरी उभे करतोय. अधिक लोकांना काम देतोय आणि समाजाची साम्प्रतिक स्थिती सुधारण्यासाठी प्रयत्न करतोय. आणि तसा विद्यार्थी, त्याची मानसिकता कशी तयार करता येईल, याचा विचार आपण केला पाहिजे. मी तर असे म्हणून की, आपल्या सगळ्या शाखांमधील, वेगवेगळ्या परिसरातील शून्यातून पुढे येऊन जे उद्योजक झाले आहेत, त्यांना आपण निमंत्रित केले पाहिजे. त्यांनी त्यांचे अनुभव आपल्या मुलांसमोर सांगितले पाहिजे, कशा कष्टातून ते पुढे आले हे सांगितले पाहिजे. त्यातील काही मुलांना त्या बदल आस्था वाटेल व त्यातून प्रेरणा घेऊन काही मुले भविष्यात उद्योजक झाल्याशिवाय राहणार नाहीत, याची मला खात्री आहे.

आज वेगवेगळ्या क्षेत्रात व्यवस्थापनाला महत्त्व आले

कवी विठ्ठल वाघ यांचा शरद पवार सत्कार करताना.

आहे. व्यवस्थापन क्षेत्रातसुद्धा कर्तृत्ववान पिढी निर्माण करण्यासाठी आपणाला विचार करावा लागेल. त्याला काही वेगळा अभ्यास करण्याची गरज आहे, असे नाही. पण, जर आपण आपल्या महाविद्यालयात काही निवडक कोर्सेस ठेवू शकलो, प्रॅज्युएटच्या शेवटच्या दोन वर्षांच्या काळात व्यवस्थापन क्षेत्रातील काही मान्यवरांची व्याख्याने ठेवू या. त्याचा एखादा लहानसा अभ्यासक्रम ठरवू या. उद्योजक व्हायचे असेल तर, त्या संबंधी त्यातील जाणकारांची मदत घेऊन अभ्यासक्रम तयार करू या. आणि त्या पद्धतीचे शिक्षण देण्याचा प्रयत्न करू या. अशी काहीतरी नवीन संकल्पना घेऊन आपल्याला पुढे गेले पाहिजे. अन्यथा बी. ए. झाला, बी. कॉम झाला, बी.एस्सी झाला, ९० टक्के, ९४ टक्के, ९८ टक्के, १०० टक्के रिझल्ट आले आणि ते रिझल्ट आल्यानंतर निराश झालेली पिढी आपल्याला कुठेतरी पाहायला मिळते, ही अवस्था आपल्याला बदलायची आहे. आणि ती बदलायची असेल तर, आत्मविश्वासाने उभी राहणारी पिढी ही तयार करण्याची खबरदारी आपल्याला घ्यायची आहे. आणि त्या पद्धतीचा विचार आपल्याला आपल्या संस्थेमार्फत करू या. आणि त्या दृष्टीने पावले टाकायची आहे.

मला आनंद आहे, अनेकांनी उत्तम काम केले म्हणून त्यांचा गौरव करण्यात आला. अनेकांनी मदत केली. मी मघाशी सांगितले, एके काळी आमचे जे शाखाप्रमुख असायचे त्यांचा गावातील विविध घटकांशी चांगले संबंध असायचे. सर्वांशी संपर्क असायचा. गावातील कोणत्याही कार्यात आमच्या शाखाप्रमुखांना सन्मानाने बोलावले जायचे. कारण, त्याचा तसा संपर्क असायचा. अलिकडच्या काळात हा संपर्क आटला आहे

का, असे मला वाटू लागले आहे. हा संपर्क आज मला दिसत नाही. देणग्या मिळतात. त्या वेळची देणगी १००, २००, ५००, १०००, २०००, ५,००० रुपये अशा असायच्या. आणि त्या बदल आपल्याला कौतुक असायचे. आता देणगीदार थोडे आहेत पण त्या देणग्या लाखात असतात. आणि त्या लाखातल्या देणगीची आपल्या सवय झालेली असल्याने शंभरात किंवा हजारत देणगी देणारा जो खरा आमचा हितचिंतक आहे, त्याच्याकडे

समाजभूषण डॉ. आंबेडकर पुरस्कार मिळाल्याबद्दल माधवराव मोहिते यांचा शरद पवार सत्कार करताना.

रयत विज्ञान विशेषांकाचे शरद पवार प्रकाशन करताना, शेजारी बबनराव पाचपुते, अजित पवार, दिलीप वळसे पाटील, पतंगराव कदम, रावसाहेब शिंदे, डॉ. अनिल पाटील, डॉ. अरविंद बुरुंगुले व डॉ. नानासाहेब गायकवाड.

आपण दुर्लक्ष करतो की काय याचा आपण सर्वांनी विचार केला पाहिजे. कारण, अण्णांनी हे जे सगळे उभे केले आहे, ते सामान्य माणसाच्या पाठिंब्याने, त्यांच्या सदिच्छांनी, त्यांच्या आशीर्वादाने आणि त्यांच्या सहभागाने. आणि म्हणून, शेवटच्या माणसाचा एक रुपयासुद्धा आपल्यादृष्टीने अत्यंत महत्त्वाचा आहे. म्हणून, शेवटच्या माणसाशी आपला संपर्क कसा राहील व त्याच्या मनामध्ये अण्णांच्या योगदानाबद्दलची कृतज्ञतेची भावना ही कायम राहील, याची खबरदारी आपणा सगळ्यांना घ्यायची आहे. तो सुसंवाद आपापल्या परिसरात, मग ते कार्यकर्ते असतील, शिक्षक असतील, सेवक असतील, मुख्याध्यापक असतील, या सगळ्यांनी ठेवला तर मला खात्री आहे, ही जी वेगळीवेगळी आव्हाने आहेत,

उपमुख्यमंत्री अजित पवार हे कर्मवीरांच्या समाधीवर फुले अर्पण करताना.

त्याला आपण सामोरे जाऊ शकू.

आपण बघतो, काही शाखा आपल्या, तिथे इमारती उत्तम आहेत. रामशेट ठाकूर यांनी खूप लक्ष घातले आहे. रायगड सारख्या जिल्ह्या असो, अनेक प्रकारच्या उत्तम सुविधा देण्यात ते यशस्वी झाले. पण, अनेक ठिकाणी आपल्याला अजूनही बघायला मिळते की, आमच्या शाखा व त्यांच्या इमारती, काही ठिकाणी आमची मालकीच नाही. काही ठिकाणी ताबा आमचा आहे पण, गव्हर्नमेंटचे अलॉटमेंटचे झालेले नाही. काही ठिकाणी इमारतींची अवस्था विद्यार्थ्यांच्यादृष्टीने धोकादायक आहेत. तर, काही ठिकाणी इमारतीच नाहीत. मला असे वाटते की, या सगळ्यांच्याबद्दल आपल्याला साधकबाधक विचार करावा लागेल. आणि त्याच्या कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करावी लागेल. आपण लोकनिधी घेतो. लोकांच्यातून पैसा उभा करतो. जसा कर्मवीर निधी, कृतज्ञता निधी, या बद्दलची एक पद्धत आपण सुरू केली आहे. मला एक गोष्ट या ठिकाणी मान्य केली पाहिजे की, रयत शिक्षण संस्था ही एकमेव संस्था असेल की, या ठिकाणच्या सर्व कामामध्ये या ठिकाणचा सेवक ४ दिवसांचा, ६ दिवसांचा काही ना काही तरी योगदान देत असतो. त्यामुळे प्रति वर्षी या कामांना गती येत असते. मी सहजच चाळले असता माध्यमिक क्षेत्रातील सेवकांचा प्रतिसाद हा मोठा आहे. माध्यमिकचा प्रतिसाद हा जसा मोठा आहे, तसा महाविद्यालयीन सेवकांचा प्रतिसाद मोठा नाही. महाविद्यालयात तो प्रतिसाद मोठा होण्याची गरज आहे. त्यासाठी महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांनी अधिक लक्ष घालण्याची गरज आहे. हे एक कुटुंब आहे. ही कौटुंबिक भावना संस्थेच्या प्रत्येक घटकाच्या मनात कायम राहील, अशी अपेक्षा व्यक्त करून मी माझे भाषण थांबवितो.